

Geanina Cotoi, Irina Hăilă

Ministerul Educației Naționale
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
Manual pentru CLASA A V-a

GHIDUL PROFESORULUI

Prezentare

Ghidul profesorului este una dintre componentele pachetului educațional oferit de Editura Paralela 45, conceput astfel încât să le fie util profesorilor care aleg să lucreze după **Manualul de Limba și literatura română pentru clasa a V-a**.

Ghidul are drept scop principal familiarizarea profesorului cu viziunea pragmatic-proactivă de abordare a studiului limbii și literaturii române în gimnaziu, corelând cele două competențe-cheie menționate în programa școlară actuală, pentru clasa a V-a: *comunicarea în limba materă; sensibilizare și exprimare culturală*. De asemenea, în acest ghid didactic, sunt incluse sugestii metodologice în legătură cu parcursul didactic realizat în clasă, concepute astfel încât să poată fi adaptate, în funcție de nevoile colectivului, de către profesorul care le aplică.

Ghidul este structurat în trei părți: I. **Repere teoretice**; II. **Repere metodologice (Planificarea calendaristică și a tuturor conținuturilor pe ore)**; III. **Sugestii metodice** (schite de planuri de lecție, după modelul ERR)

Ghidul profesorului nu este conceput ca o soluție universală la toate problemele care pot să apară în procesul de predare-învățare, ci ca o sumă de sugestii, încurajând creativitatea celui aflat la catedră, dar și pe a elevului. Ca sumă de virtualități, ghidul încurajează, în primul rând, originalitatea modului în care este conceput actul didactic de către profesor. Acestuia îi revine rolul, complex, de mediator între ceea ce propune programa școlară ca traiect educațional destinat elevului și ceea ce poate deveni elevul, din punct de vedere cultural și social, prin parcurgerea conținuturilor din manual, într-un demers didactic adaptat exigențelor societății contemporane.

I. Repere teoretice

Actuala programă școlară la disciplina Limba și literatura română a fost concepută după documente prin care se reglementează procesul educativ la nivel european și național: *Documentul de fundamentare a noului plan-cadru pentru gimnaziu* (2016), *Recomandarea Parlamentului European vizând competențele-cheie (Key Competences for Lifelong Learning — a European Reference Framework, Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006, în Official Journal of the EU, 30 dec. 2006; Cadrul european pentru studiul literaturii în învățământul secundar (LiFT-2 - Literary Framework for Teachers); Portofoliul european al limbilor (The European Language Portfolio); Legea nr. 1/5 ianuarie 2011, Legea educației naționale, cu modificările și completările ulterioare. Conform acestor documente, disciplina Limba și literatura română are în vedere construirea profilului absolventului de gimnaziu și, ca obiectiv, atingerea unui nivel intermediar de deținere a competențelor-cheie. După cum rezultă din prezentarea *Programei pentru Limba și literatura română*, profilul absolventului de gimnaziu se poziționează în continuarea profilului de formare al absolventului de clasa a IV-a și deschide perspectiva către profilul de formare al absolventului de clasa a X-a.*

Recomandarea 2006/962/CE privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții situează, printre cele opt competențe-cheie fundamentale pentru fiecare persoană în cadrul unei societăți bazate pe cunoaștere, comunicarea într-o limbă maternă: abilitatea de a exprima și interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii, atât în formă orală, cât și scrisă. Programul strategic al UE pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale până în 2020 (ET 2020), identifică necesitatea ca învățarea pe tot parcursul vieții și mobilitatea să devină o realitate, sistemele de educație și formare profesională fiind mai receptive la schimbare și la întreaga lume.

Cadrul european pentru studiul literaturii în învățământul secundar definește patru niveluri ale competenței literare care poate fi dezvoltată în învățământul secundar, creând, pentru fiecare nivel, o tipologie și o listă de cărți, o tipologie a elevilor-cititori și un inventar de activități de predare-învățare-evaluare, care îi ajută pe elevi să-și îmbunătățească competența literară, astfel încât să treacă de la un nivel inferior la unul superior (sugestiile de activități sunt numite *tranziții*). Astfel, pentru elevi cu vârste între 12 și 15 ani, de Nivelul 1, se indică, la: *Experiențe de lectură*: au cel puțin lecturile școlare obligatorii, la *Interese*: îi interesează un univers de referință familiar, dar acceptă și lumile fantastice, la *Cunoștințe generale*: au cunoștințe specifice vârstei și lumii în care trăiesc, la *Cunoștințe literare*: au cunoștințe elementare privind genurile literare.

Pentru profilul absolventului de gimnaziu, în ceea ce privește comunicare în limba maternă, se proiectează următoarea paradigmă: căutarea, colectarea, procesarea de informații și receptarea de opinii, idei, sentimente într-o varietate de mesaje ascultate/texte citite; exprimarea unor informații, opinii, idei, sentimente, în mesaje orale sau scrise, prin adaptarea la situația de comunicare; participarea la interacțiuni verbale în diverse contexte școlare și extrașcolare, în cadrul unui dialog proactiv. Astfel, dimensiunea proactivă a demersului didactic, în măsură să formeze un absolvent pregătit să folosească limba maternă corect, în context extrașcolar, devine o componentă esențială.

II. Repere metodologice

II. 1. Prezentarea manualului

Manualul de *Limba și literatura română pentru clasa a V-a* al Editurii Paralela 45 propune un mod original și atractiv de parcurgere a conținuturilor din programa școlară. Opțiunea pentru un demers didactic progresiv, care să îi ofere elevului prilejul de a învăța ușor și temeinic noțiunile teoretice, are la bază sugestiile cuprinse în documentele-cadru menționate în secțiunea *Modele teoretice*.

Pornind de la tema prevăzută în programa de clasa a V-a, *Eu și universul meu familiar*, manualul abordează 7 subteme (corespunzătoare celor 7 unități de învățare propuse), alese în așa fel încât să permită integrarea tuturor domeniilor de conținut din programă (Comunicare orală, Lectură, Redactare, Elemente de construcție a comunicării, Elemente de interculturalitate).

Fiecare unitate tematică are o structură unitară, cuprinzând secesiunea: text literar/nonliterar de bază, ales în conformitate cu cerințele și cu nevoile de instruire a elevilor și destinat studiului aprofundat al conceptelor de teorie literară; lecții de limba română; text literar/nonliterar pentru aprofundarea/extinderea experiențelor de învățare anterioare. La finalul fiecărei unități de învățare există un test de evaluare, care îi oferă elevului posibilitatea să-și verifice progresul în însușirea de noi cunoștințe.

Proiectele tematice propuse în manual vizează extinderea competențelor dobândite de elev în procesul de învățare și corelarea acestora cu situații din viața reală.

Manualul urmărește dezvoltarea competențelor generale din programa școlară:

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral
2. Receptarea textului scris de diverse tipuri
3. Redactarea textului scris de diverse tipuri
4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

Lecțiile sunt structurate în patru momente de învățare, integrate în rubrici marcate prin sigle sugestive pentru conținutul lor, menite să provoace curiozitatea elevului și să organizeze procesul de învățare: • Ce știu • Ce aflu • Ce am înțeles • Cum aplic ce am învățat.

Fiecare lecție se deschide cu momentul de actualizare a cunoștințelor. Rubrica *Ce știu* vizează, pe de o parte, actualizarea cunoștințelor pe care elevii le au despre subiectul ce urmează a fi abordat în lecție și, pe de altă parte, relaționarea acestor cunoștințe cu experiențe proprii de viață. De asemenea, se urmărește stimularea creativității elevilor, prin diverse jocuri.

Acumularea de noi cunoștințe se realizează în două etape, prin lectura aprofundată a textului-suport și prin rezolvarea exercițiilor care pun elevul în situații de învățare noi. Astfel, rubrica *Ce aflu* are la bază texte care vizează tematica unității de învățare. Activitățile propuse sunt în strânsă legătură cu orizontul de cunoștințe și cu preocupările elevilor, având caracter inductiv. Rubrica are ca scop principal activarea interesului

elevilor pentru noile conținuturi. Rubrica *Ce am înțeles* cuprinde prezentarea propriu-zisă a conținuturilor noi din programă, în relație cu cele actualizate la rubrica *Ce știu*.

Fiecare lecție este finalizată cu exerciții, *Cum aplic ce am învățat*, care au drept scop aprofundarea noțiunilor predate și extinderea experiențelor de învățare, pentru atingerea nivelului de performanță.

Rubrica *Știi că?*, întâlnită pe tot parcursul manualului, este integrată în lecțiile unde se prezintă curiozități diverse (lingvistice, literare, istorice, geografice etc.), cu rol în îmbogățirea culturii generale a elevului. Aceste informații susțin caracterul interdisciplinar al unităților de învățare și aprofundarea conținuturilor.

Conținutul integral va putea fi vizualizat odată cu achiziționarea manualului.

Titlul lecției 1. Cartea și biblioteca

Rubrica Ce știi

Rubrica Ce aflu

Rubrica Știi că?

Textul-suport

Exercițiile de înțelegere a textului

Rubrica Cum aplic ce am învățat

Rubrica Ce am înțeles

1. Notează numele a două biblioteci la care se face referință în textul dat.

2. Copiază în caiet enunțurile următoare, completându-le cu informații din textul dat:

- Biblioteca din Iași a fost înființată la începutul anului...
- Numele arhitectului care a participat la construcția extinderii din 5 august 1929 este...
- Fondul de carte al bibliotecii tehnice era, la început, de... de unități.
- În prezent, Biblioteca Universității Tehnice din Iași (UTTI) cuprinde... de volume.

3. Precizează câte cărți se găsesc în fondul bibliotecii prezentate în textul dat.

4. Lucrați în perechi! Fiecare echipă va alege un criteriu de organizare a unui volum într-o bibliotecă, dintre cele propuse în continuare sau de membrii grupului, și va justifica de ce îl consideră potrivit: numele autorilor; titlul volumelor; înălțimea fiecărui volum; culoarea copertei; limba în care sunt scrise; domeniul în care se încadrează.

5. Transcrie enunțurile următoare, selectând varianta de răspuns corectă:

Textul despre Biblioteca „Gheorghe Asachi” din Iași are scopul de a informa cititorul/de a transmite emoții și sentimente cititorilor.

În text, sunt prezentate informații reale/imaginaie despre bibliotecă.

• Foarte multe dintre cuvintele folosite în text au sensuri obișnuite/neobișnuite.

• În text, apar/nu apar termeni specifici unui anumit domeniu de activitate.

6. Cum aplic ce am învățat

1. Caută pe o hartă a lumii locurile unde se află bibliotecile menționate în textul studiat.

2. Majoritatea bibliotecilor au site-uri pe care oferă informații utile cititorilor. Accesează una dintre adresele indicate în continuare și notează câte două informații despre:

- notățiile de pe site-ul Bibliotecii Naționale a Franței: www.bnf.fr;
- colecțiile găzduite de Biblioteca digitală, muzee și arhivă Europeană: www.europeana.eu.

3. Alătură-te două enunțuri din care să rezulte diferențele sensuri ale cuvântului bibliotecă.

4. Imaginează-ți că ești bibliotecar pentru o zi. Organizează 10 cărți, reviste, CD-uri într-o anumită ordine.

5. Două dintre cele mai mari biblioteci din lume au fost cele din Ninive și din Alexandria. Pominde la ce informații oferite în continuare, redactează un text de 80-100 de cuvinte, în care să prezinti într-una dintre cele două biblioteci.

- Biblioteca din Ninive este Biblioteca Regală a lui Asurbanipal, ultimul rege al Imperiului Neo-Assirian. Este o colecție de tăblițe de lut și de fragmente (câteva mii), în care erau consemnate toate cunoștințele din secolul al VIII-lea î.Hr. Locul unde a fost descoperită se află, astăzi, pe teritoriul statului Irak. Cele mai multe tăblițe descoperite în această bibliotecă antică au fost duse la Londra și fac parte din colecția British Library.
- Biblioteca din Alexandria a fost cea mai renumită bibliotecă din perioada antică. Conține peste 900 000 de volume. După ce a fost distrusă, fiind luate în calcul războaiele civile de pe teritoriul Egiptului antichității, Biblioteca din Alexandria (Biblioteca Alexandrină) a fost reînălțată și restaurată în secolul al XVIII-lea. Este o instituție modernă, care cuprinde o colecție vastă de cărți, reviste, CD-uri, DVD-uri, microfilme, un planetariu, centre de cercetare, galerii de artă, expoziții permanente.

Ce conține varianta digitală a manualului?

Varianta digitală a manualului este realizată pe baza variantei tipărite. Sunt păstrate structura și rubricile fiecărei lecții, iar caracterul interactiv susține procesul de învățare complexă. Această variantă este concepută astfel încât să capteze atenția elevilor și să mărească interesul lor pentru lecțiile propuse. Manualul digital cuprinde activități de învățare specifice, marcate prin următoarele iconuri:

- pentru **activitate statică**, de observare a unei imagini semnificative;
- pentru **activitate animată** (film sau animație scurtă);
- pentru **activitate interactivă**, sub formă de exerciții după rezolvarea cărora elevul primește un feedback imediat.

Meniul de navigare pentru varianta digitală cuprinde opt butoane.

« < > » ≡ 🔍 🔍 AJUTOR

« / » – accesarea primei/ultimei pagini a manualului;

< / > – accesarea paginii anterioare/următoare;

≡ – afișare cuprins;

🔍 / 🔍 – mărire/micșorare pagină;

AJUTOR – oferă informații despre folosirea manualului digital.

Pentru o bună funcționare a manualului digital este recomandat să aveți ultimele versiuni de browsere, cu actualizările recente.